
Yükseköğretimin Sorunları ve Bunlara Yönelik Çözüm Önerileri I: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi

Yüksel Göktaş

A. Giriş

“Üniversite Giriş Sistemi” ülkemizde son yıllarda en çok tartışılan konuların başında gelmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden birisi şüphesiz ki üniversiteye giremeyenlerin, girebilenlerden çok daha fazla olmasıdır (Mutlu, 2007). Yani sorunun önemli bir sebebi yükseköğretimdeki kapasite yetersizliğidir. Arz-talep dengesizliği ortadan kalkmadan nasıl bir sistem olursa olsun konunun tartışılmaya devam edeceği muhakkaktır. Bir taraftan ekonomik güç ve kalkınma açısından çok önemli olan (Bademci, 2001; Kozlu, 1996; Murphy, 1993) yükseköğretimdeki okullaşma oranı artırılmalı, diğer taraftan da yükseköğretime giriş sistemi daha iyi işler hale getirilerek; şu anki sistemin sınırlılıkları asgari düzeye indirilmelidir. Kapasite artışı konusunda gerek yeni üniversite ve fakültelerin açılması; gerekse mevcutların kapasitelerinin artırılması son dönemlerdeki bazı gelişmelere örnektir.

Öte yandan üniversiteye giriş sistemini değiştirmek için Yükseköğretim Kurumu'nun (YÖK) hazırlıklar yaptığı kamuoyu tarafından bilinmektedir. Bu çalışmanın amacı da, yapılması düşünülen değişiklikler ile devam etmekte olan tartışmalara katkıda bulunmaktır. Çalışmanın ilk bölümünde üniversite giriş sisteminin sınırlılıkları ortaya çıkartılıp incelenmiş, ikinci bölümünde bu sınırlılıklara yönelik çeşitli çözüm önerilerinde bulunulmuş,

Bu makale hakem denetiminden geçirilmiştir.

Yüksel Göktaş Liberal Düşünce Topluluğu Eğitim Politikaları Araştırma Merkezi Direktörü ve Atatürk Üniversitesi KKEF Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü öğretim üyesidir.

Yaz-Sonbahar 2008, Sayı: 51-52, s. 141-147.

son bölümünde ise olası değişimin muhtemel sınırlılıklarına dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Üniversiteye giriş için önerilen yeni sistem tartışmalarında iki noktaya dikkat etmek gerekir: (1) Önerilen yeni sistemin piyasanın ihtiyaç duyduğu yetişmiş iş gücüne ne gibi katkıları olacaktır ve var olan sistemden bu konudaki farklılıkları nelerdir? (2) Önerilen sistemin ortaöğretime (liseler) ne gibi etkileri olacaktır ve var olan sistemden bu konudaki farklılıkları nelerdir?

B. Mevcut Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sisteminin Sınırlılıkları (Neden Değişmelidir?)

1. Üniversite özerkliğine aykırıdır:

Yükseköğretim kurumlarının özerkliği ve akademik özgürlüğü konusunda 1988 yılında yayınlanan Lima Bildirgesi'nde; yükseköğretim kurumlarının özerkliği, eğitim hakkından yararlanmanın bir koşulu olarak belirtilmiştir (WUS, 1988). Yani, çağdaş üniversite olabilmenin en önemli şartlarından birisi özerk olmaktır. Dünya Üniversiteler Birliği (WUS) Lima Bildirgesi, Uluslararası Üniversite Öğretim Üyeleri Birliği (IAUPL) Sienne Bildirgesi gibi evrensel normlarda üniversitelerin özerkliğiyle; kimlerin öğrenim göreceği, kimlerin öğreteceği, nelerin öğretileceği, kimlerin mezun olacağı, nelerin araştırılacağı gibi konularda üniversitelere tam yetki verilmesi kastedilmiştir. Kısacası, üniversitelerin özerk olabilmesinin koşullarından birisi de hiç kuşkusuz öğrencisini kendisinin seçip alabilmesidir (Demir, 1996; Eğitim Sen, 2004; Mutlu, 2007). Var olan sistemde Türk Üniversiteleri'nin öğrenci almada hiç bir söz hakkı yoktur. Üniversiteler, öğrenci alırken kendi şartlarına göre hiç bir kural koyamamaktadır. Bu da açıkça üniversite özerkliğine aykırı bir durumdur.

2. Rekabet ortamının oluşmasını engellemektedir:

Küreselleşen ekonomide ayakta kalmanın tek yolu rekabettir. Merkezi yerleştirme sistemi; üniversiteler, fakülteler, bölümler ve öğretim üyeleri arası rekabeti kısmen ortadan kaldırarak sadece öğrenciler arası rekabeti (çoktan seçmeli teste dayalı olarak) desteklemektedir. Nasıl olsa öğrencisinin (piyasa jargonuyla müşterisinin) merkezî yerleştirmeyle geleceğini bilen üniversiteler ve öğretim üyeleri kendilerini geliştirmemekte bu da uluslararası rekabette ülkemizi çok gerilerde bırakmaktadır. Son dönemlerde bu rekabet sınırlı da olsa vakıf üniversiteleri arasında mevcuttur. Altıntaş'a (2005) göre bu nedenle yeni olmalarına rağmen vakıf üniversiteleri nitelikli öğretim elemanı ve fiziksel alt yapı bakımından devlet üniversitelerinin birçoğundan daha iyi durumdadır. Şu anki durumlarıyla devlet üniversiteleri kamu kurum ve kuruluşlarına ait dinlenme tesislerine benzetilebilir. Hizmet yarışında tesisler değil, -fiyatlar çok düşük olduğundan orada kalmak için- müşteriler birbirleriyle yarışmaktadırlar. Bu sistemle ne tesisler ne de tesislerde çalışan personeller gelişmeye ihtiyaç duymaktadırlar.

Üniversiteler; kendi aralarında yeterli rekabet ortamı bulamadıklarından, uluslararası rekabette de zorlanmaktadır. Bundan dolayı, Türk Üniversiteleri dünyadaki ilk beş yüz üniversite arasına girmekte zorlanmaktadır (Karakaş, 2007). Giriş sisteminde rekabetin yeterli olmaması üniversiteler arasındaki nitelik farkının giderilememesine de sebep ol-

maktadır. Bu da yükseköğretim kurumları yeni yeni gelişmekte olan bir ülkenin üniversiteleri için önemli bir engeldir. Ayrıca adaylar, sadece üniversiteye girememe sorunuyla değil; aynı zamanda -sınavda başarılı olup bir yükseköğretim kurumuna yerleştirilseler bile- nitelikli eğitim alamama gerçeği ile de karşı karşıya kalmaktadırlar. Bilgi çağının gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatılamayan yükseköğretim mezunları, herhangi bir yükseköğretime yerleşememiş yaşlılarıyla benzer problemleri yaşamak zorunda kalmaktadırlar. Bu da günümüzde üniversite mezunu olduğu halde iş bulamayan genç nüfusun günden güne artmasına ve bu öğrenciler için yapılan yatırımların bir yerde heba olmasına neden olmaktadır (Yıldırım & Kara, 2005).

3. İş gücü piyasasının dengesini bozmaktadır:

Merkezi sistem, yerleştirme yaparken işgücü piyasasının ihtiyaçlarını dikkate almamaktadır. Bu durumda, mezunlarının çok azının iş bulabildiği, işlevini tamamlamış birçok bölüme öğrenci almaya devam ederken; piyasanın ihtiyaç duyduğu birçok yeni iş sahasına ise yetişmiş eleman bulunamamaktadır. Örneğin; Tıp, Bilişim Teknolojileri, Havacılık gibi alanlarda yetişmiş eleman bulmak, piyasa açısından oldukça zordur (Göktaş, 2002). Ayrıca mezunların sahip olduğu bilgi ve beceriler ile işgücü piyasasının talep ettiği beceriler arasında, önemli derecede uyumsuzluklar olduğu görülmektedir. Bu problemler aynı zamanda, üniversite mezunları arasında görülen yüksek orandaki işsizliğin ana nedenlerinden biridir (Working, 2005).

4. Toplumun lineer koşullanmaya yönlendirmektedir:

Çoktan seçmeli soru tiplerinde verilen seçeneklerden genellikle birisi mutlak doğru (ya da en doğru) seçenek iken, diğerleri (çeldiriciler) ise mutlaka yanlış seçeneklerdir (Turgut, 1995). Sınava hazırlanan öğrencilerin başarılı olabilmeleri için, bu soru tipinde binlerce örnek çözmeleri gerekmektedir. Sonuçta bu sistem; bireylerde ikilem zeminine dayalı bir zihinsel atmosferin oluşmasına neden olabilecek etkenlerden birisidir. Bu süreçten geçen adayların bir kısmının çeşitli olay ve olgular karşısındaki tutumlarına baktığımızda; bunun, kesin doğruların ve kesin yanlışların söz konusu olduğu bir zihinsel koşullanma ortamında oluştuğu gözlemlenebilir. Her olayın ve olgunun kendine ait olumlu ve olumsuz yanlarının olabileceği unutulmakta, her duruma siyah ya da beyaz olarak bakılmakta, gri tonlar görülememektedir. Selçuk'a (2005) göre, bu zihinsel koşullanma sürecinden dolayı, toplumda ikilem yaratma eğilimi güçlenmektedir. Yani toplumda bir kutuplaşma ve lineer bir çizginin iki ucundan birisinde yer alma eğilimi artmaktadır. Kutuplaşmanın, toplumsal bölünmenin nedeni Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS) değil tabii ki; mamafih, kutuplaşmaya zemin oluşturan zihinsel ortamın oluşmasına katkıda bulunduğu muhakkaktır.

5. Öğrencilerde memnuniyetsizliğe ve uyumsuzluğa yol açmaktadır:

Öğrencilerin büyük çoğunluğu, kazandığı üniversitenin bulunduğu şehri ve üniversiteyi daha önce hiç görmemiştir. Açıkta kalan öğrenci sayısının milyonla ifade edilmesine rağmen; önemli sayıda öğrenci, kazandığı bölüme kaydını yaptırmamaktadır. Boş kalan kontenjan sayısı her yıl azımsanamayacak kadar fazladır. Örneğin 2004 yılında örgün

öğretim ve açık öğretime yerleştirilen öğrencilerden 100.810'u kaydını yaptırmamıştır (YÖK, 2007). Bir tarafta boş kontenjanlardan dolayı öğrenci bekleyen okulların, diğer tarafta açıkta kalan öğrencilerin olması bile merkezî yerleştirmenin çok uygun bir model olmadığını gösteren delillerdir. Diğer yandan, kültür, iklim şartları, akademik kalitesi, hatta ders programı hakkında fazla bilgi sahibi olunmadan tercih yapılmakta, bu durum okul döneminde uyumsuzluk, mutsuzluk ve başarısızlığa yol açmaktadır. Bu nedenle sonraki yıllarda tekrar sınava girerek istediği dalda, üniversitede ya da şehirde okumak isteyenlerin oranı küçümsenemeyecek derecededir (YÖK, 2007). Bölümler arası geçişin de çok zor olduğu düşünülecek olursa, mesleğinden haz almayan öğrenciler yetiştirildiğine inanılmaktadır. Bu psikolojide yetişen insanların, -okullarını şöyle veya böyle bitirseler bile- mesleklerinde ne kadar başarılı olabileceği aslında bir muamma değildir.

6. Bilgi çağı bireylerinden beklenen yeterliliklerin (niteliklerin) gelişmesini engellemektedir:

Seçme sınavında bütün sistem çoktan seçmeli sorulara dayandığı için ölçülebilen bilgi ve beceri sınırlıdır. Sadece çoktan seçmeli soru sistemine alışan öğrenciler; sorgulama, problem çözme, öğrenmeyi öğrenme, birlikte çalışma, yaratıcı düşünme, analiz ve sentez yapma, araştırma ve geliştirme gibi 21. yy bireylerinden beklenen niteliklerden ve üst düzey bilişsel gelişmeden uzak kalmaktadırlar. Sistem bu haliyle, öğrencilerin farklı bilgi, beceri ve yeteneklerini çok yönlü olarak ölçmekten uzak olup yaratıcılığı da öldürmektedir. ÖSYS ile bütün bireylerden aynı bilgi ve becerileri kazanmaları istenmekte ve herkesin tek kalıba girmesi beklenmektedir. Öğrenciler, ezbere ve belli kalıplara dayalı çok sayıda örnek çözmenin neticesinde, tekdüzeleşmişlerdir (Elliott, 1999). Mutlu'ya (2006) göre bu sistemden dolayı, ruhsuz, kendini ifade edemeyen, bilgiyi kendi başına arayamayan, öğrenemeyen, araştırmadan uzak, sosyal ve kültürel bakımdan zayıf bireyler yetişmektedir.

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) tarafından 15 yaşındaki öğrencilerin başarısını ölçmek ve karşılaştırmak amacıyla her üç yılda bir yapılan PISA (Programme for International Student Assessment) sonuçları, yukarıdaki savlarla ilgili bize bilgiler vermektedir. PISA 2003 ve 2006 sonuçlarına baktığımızda 2003'te olduğu gibi 2006 sonuçlarında da; Türkiye'nin Fen Bilimleri ve Matematik'te OECD ülkeleri arasında sondan ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Okuma becerilerindeki yerimiz ise, 2003'te sondan üçüncü, 2006'da sondan ikinci sıradır. Sorular ve sonuçlar detaylı bir şekilde incelendiğinde, Türk öğrencilerin daha çok ezbere dayalı soruları doğru yaptıkları açıkça görülmektedir (Berberoğlu ve Kalender, 2005; OECD, 2003, 2004, 2006, 2007a, 2007b).

Öte yandan Bodner, Karataş ve Rud'un (2008) çalışmalarında ifade ettikleri gibi, küreselleşme ve teknolojinin etkisiyle işverenlerin çalışanlardan beklentileri değişmektedir. Benzer biçimde Autor, Levy ve Murnane'nin (2003) çalışmasına göre yıllar içerisinde çalışanlardan; daha çok iletişim (complex communication) ve üst düzey düşünme (expert thinking) becerilerine sahip olmaları beklenirken, rutin fiziksel ve bilişsel görevler ile rutin olmayan fiziksel görevlerde beklentilerin gittikçe azaldığı görülmektedir. Tüm bunlardan yola çıkarak, var olan sistemin ve onun önemli bir mihenk taşı olan ÖSYS'nin,

bireylerin çağımızda sahip olmaları gereken yeterlilikleri kazanmalarında ne yönde ve ne ölçüde katkıda bulunduğu açıktır.

7. Öğrencilerin ve ailelerin üzerinde psikolojik baskı oluşturmaktadır:

Mevcut sınavın yılda bir kez yapılması öğrencilerin hayatlarıyla ilgili süreci kısacık bir zaman dilimi içerisine sığdırmalarını zorunlu kılmaktadır. O sürede performanslarını çeşitli nedenlerle (hastalık, ailevî durum, motivasyon, heyecan vb.) gösteremeyenler en az bir yıl daha beklemek zorunda kalmaktadırlar.

Sınavın yılda bir kez ve birkaç saat içerisinde tek tip olarak yapılması, bazı öğrencilerin ve ailelerin aşırı kaygıdan dolayı psikolojilerinin bozulmasına yol açmaktadır. Öğrencilerin ve ailelerin ruhsal ve estetik gelişimlerini olumsuz yönde etkileyen unsurların varlığı göz ardı edilemeyecek düzeydedir. Bu durum sadece bireyin değil, o bireyin parçası olduğu aile ve toplumun psikolojisini, sosyolojisini de etkilemektedir. Öte yandan psikolojik problemleri olan bireylerin iş verimlerinin yüksek olamayacağını düşünürsek, mevcut sistemin topluma negatif yöndeki etkilerinden de söz edebiliriz. Bu durum sadece yüz binlerce parlak öğrencinin bir yıllık kaybı değil, ülkemizin de büyük oranda nitelikli iş gücü kaybı anlamına gelmektedir.

8. Sınavda öğrencilerden çok şey istenmektedir:

İyi bir bölüme girmek isteyen öğrenciden neredeyse bütün branşlardaki soruları cevaplaması istenmektedir. Bu ise öğrencilerin fazla ilgilerinin olmadığı alanlardaki kitabî bilgileri ezberlemelerine sebep olmaktadır. Örneğin Matematik dersinde çok başarılı olan bir öğrenci bu sistemde - tüm Matematik sorularını doğru cevaplaya bile - eğer Türkçe, Biyoloji sorularını yapamıyorsa ODTÜ Matematik Bölümü'ne asla girememektedir. Oysa öğrenci, Matematik dersinde çok iyi fakat diğer alanlarda yeterli düzeyde olamayabilir.

9. Katsayılar problem oluşturmaktadır:

Öğrenciler bilinç düzeylerinin fazla yüksek olmadığı bir dönemde (liseye girişte) seçmiş ya da seçtirilmiş oldukları lise ve alanlarıyla ilgili katsayı problemleri nedeniyle sorun yaşamaktadırlar. Adayın Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı Puanı'nın (AOBP) hesaplanmasında, okulundaki diğer adayların sınavdan aldıkları puanlar kullanılmaktadır. TED (2008) raporunda, adayların bir yükseköğretim programına yerleştirilirken kendi çabası, başarısı, becerisi, zekâsı, yetenekleri, yeterlilikleri ve bilgisiyle beraber diğer etkenlerin de dikkate alınması ve kullanılmasının Anayasa'nın ve Milli Eğitim Temel Kanunu'nun eşitlik ilkesine aykırı bir uygulama olduğunu ortaya koymuştur. Bu uygulamalarla, aşağıdaki maddelerde de açıklandığı gibi ilk ve ortaöğretim baskı altına alınmaktadır.

10. İlköğretimi olumsuz etkilemektedir:

İlköğretimdeki öğrenciler, kendi yeteneklerine uygunluğundan ziyade üniversiteyi kazanmada kendilerine avantaj sağlayacak liseleri tercih etmektedirler. Üniversite sınavlarında başarı oranı yüksek olan Fen ve Anadolu Liselerinin önünde tıpkı yükseköğretimdeki gibi yarışmalar meydana gelmektedir. Bundan dolayı da öğrenciler ilköğretimin son

2-3 yılını lise giriş sınavlarına hazırlanarak geçirmektedirler. Bu da onların ilköğretimde temel amaçlarını gerçekleştiremez hale gelmelerine sebep olmaktadır. Son dönemlerde, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından yapılan ya da yapılması düşünülen her türlü yenileme, geliştirme ve öğrenci merkezli eğitime geçiş çalışmalarından -bu sorunların gölgesinde etkisiz kalacağı için- istenildiği kadar olumlu sonuç alınamayacağı da tahmin edilmektedir (Yıldırım & Kara, 2005).

11. Ortaöğretimi olumsuz etkilemektedir:

İlgili literatürde ölçme ve değerlendirmenin, öğretim programlarını dolayısıyla da öğrenmeyi etkilediği vurgulanmaktadır (Turgut, 1995). Mevcut öğrenci seçme sınavı (ÖSS), öğrencilerin ortaöğretimi sadece bir sıçrama tahtası olarak görmelerine neden olmaktadır. Ortaöğretimdeki yönetici ve öğretmenler, öğretim programlarını ve ders planlarını az ya da çok öğrencilerin bu isteğine göre düzenlemek zorundadırlar. Sonuçta, konu alanında kavramsal anlamadan uzak mezunlar ordusu oluşmaktadır.

Diğer yandan özellikle sınava yakın zamanlarda öğrencilerin bir kısmının rapor alarak ve/veya devamsızlık haklarını kullanarak okula gelmemeleri bilinen bir gerçektir. Bu nedenle, ders yılının son dönemlerinde lise son sınıflarda verimli ders işlemek zordur. Özellikle de sınav kapsamına girmeyen derslerin ve konuların öğretilmesinde ve öğrenilmesinde ciddi problemler yaşandığı da bir gerçektir (Göktaş & Kalkan, 2008).

12. Bölgesel gelişime uygun değildir:

Merkezi yerleştirmeden dolayı üniversitelerin buldukları bölgelerle işbirliği sınırlıdır. Bölümler açılırken ve öğrenci alınırken bölgenin ihtiyaçları, istihdam alanları gibi özel ve doğal şartları göz önünde bulundurulmamaktadır. Örneğin hayvancılığın merkezi olan Erzurum'da, yarım asırdan fazla tarihi olan Atatürk Üniversitesi'nin Veterinerlik Fakültesi birkaç yıl önce açılmışken, bölgenin şartlarıyla hiç ilgisi olmayan birçok bölüm yıllardır öğretimlerine devam etmektedir. Merkezi yerleştirme sayesinde öğrenci bulmakta zorlanmayan bu bölümlerin mezunları, çevrede istihdam sahası bulamadığından ya göç etmekte ya da işsizler ordusuna katılmaktadırlar.

13. Aileler ÖSS'ye hazırlık için çok ciddi oranda bir bütçe ayırmaktadır:

Türkiye'nin eğitim harcamaları GSMH payı olarak dünyadaki en yüksek oranlardan biridir. Bunun en önemli nedeni üniversiteye hazırlık sürecinde dershanelere ödenen ücretlerdir. Aslında kamu harcamaları açısından Avrupa Birliği (AB) ve OECD ülkelerinin hemen hemen hepsinin altındadır (OECD, 2005). Yükseköğretim sınav sistemi yüzünden ortaöğretim kurumlarına alternatif eğitim kurumları oluşmuş ve bu kurumlara devam etmek için harcanan kaynaklar alternatif eğitim bütçesi yaratmıştır. Bu bütçe yapılan tahminlere göre yaklaşık 3 milyar dolar civarındadır. Bu parasal miktarın boyutu şu örnekle daha iyi açıklanabilir: Özel üniversitelerin yıllık ortalama ücretlerinin 10.000 dolar civarında olduğu düşünülürse, dershanelere bir yılda harcanan para ile yaklaşık 300.000 öğrenci üniversiteli olabilir. Bu rakamlardan da anlaşılacağı üzere, ülkemizdeki birçok genç,

yükseköğretim kurumlarına girmek için harcadıkları parayı aslında bir yükseköğretim kurumunda okumak için harcayabilecek durumda oldukları halde sadece üniversiteyi kazanabilmek için harcamaktadırlar (Mutlu, 1997; Ehmke, 2005). Öte yandan bu kurumların (dershanelerin) geleceğin işgücüne kalıcı katkısı sınırlıdır. Zira bu kurumlarda sadece çoktan seçmeli testlere doğru cevap verip veremeyeceğiniz önemlidir. Oysa harcanan bu paralarla adaylara daha kalıcı beceriler kazandırılabilir (Working, 2005; Ehmke, 2005).

14. Fırsat eşitsizliğine yol açmaktadır:

ÖSYS toplumun üst gelir grubu ile dar gelirli grubu arasındaki eşitsizliği de büyütmektedir. Şu anki sistemde ÖSS'ye hazırlanmanın ciddi bir maddi boyutu vardır. Bunu karşılayabilecek maddi gücü olanların aynı zamanda sınava iyi hazırlanıp mezunlarına iyi gelir getiren bölümlere girebildikleri gözlenmektedir. Sınırlı maddi bütçeyle sınava iyi hazırlanamayan dar gelirli ailelerin çocuklarının, iyi gelir getiren bölümleri kazanmaları oldukça zordur. Fırsat eşitliğine zarar veren bu mekanizma; yoksulun yoksul, orta düzeyin orta ve zengin de zengin kalmaya devam ettiği bir ortam yaratmaktadır (Working, 2005).

15. Üstün ve sıra dışı yeteneklere fırsat verilememektedir:

Yine bu sistem başarılı, bilgili, yetenekli öğrencileri değil; sadece sınavda başarılı olan ve yükseköğretimdeki kontenjanlara yetecek kadar öğrenciyi seçip almaktadır. Sistemde hiç bir esnekliğe yer yoktur. Örneğin, Pekin 2008'de büyük başarılar elde eden Ussain Bolt ya da Micheal Phelps bizim vatandaşımız olsaydı ve ÖSS'den yeterli puan almasalardı hiç bir üniversite onları öğrenci olarak kabul edemezdi. ÖSS'den taban puanı geçseler dahi, çok yüksek puan almaları zor olduğundan; sadece sporla ilgili bir bölümde okuyabilirlerdi. Oysa onların kişisel olarak yakaladıkları başarıyı, bizim de içinde bulunduğumuz birçok devlet olimpiyatlarda yakalayamadı. Türkiye'nin Pekin Olimpiyatları'ndaki başarısızlığının hemen ardından bu konuda vakıf üniversitelerinin bir katkısı olup olamayacağının sorulduğu Güler Sabancı (Sabancı Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanı) ise; Türkiye'deki üniversiteye giriş sisteminin ABD'deki sistemin aksine bursa imkan vermediğini söylemiştir. Sabancı'ya göre şu anki sistemle üniversitede sporcu yetişemez (Üniversitede Sporcu Bu Sistemle Yetişmez, 2008, Ağustos 28).

16. Adayların, tercih ettikleri programa uygun yeterlilik ve becerileri yeterince ölçülememektedir:

Sistem, sadece çoktan seçmeli sorulardan oluştuğu için ölçülebilen yeterlilikler ve beceriler sınırlıdır. Bu sebepten adayların yerleştikleri alanla ilgili gerekli yeteneklere ve yeterliliklere sahip olup olmadıkları ölçülememektedir. Örneğin eğitim fakültelerine girmek isteyen öğrencilerin, öğretmenlik yapabilecek sağlık şartlarına sahip olup olmadıkları bile araştırılmamaktadır.

17. Dershanelere bağımlılığı gittikçe artırmaktadır:

Dershane sistemine olan talebin, ortaöğretimin yetersizliğinden kaynaklanan temelleri olmasına karşın, bu durum mevcut talebin derecesini açıklamakta yetersiz kalmak-

tadır. Bu sistemde; öğrenciler, veliler, öğretmenler gibi ilgili tarafların büyük çoğunluğu dershaneye gidilmeden sınavın kazanılamayacağına inanmaktadırlar. Bu da ortaöğretim kurumlarına alternatif eğitim kurumları oluşturmuştur (TED, 2005; Mutlu, 2007).

C.Var Olan Sınırlılıklara Yönelik Çözüm Önerileri (Nasıl Değişmelidir?)

Sistemde, yukarıda bahsedilen sorunların giderilmesi ya da asgari düzeye indirilmesi için aşağıdaki değişikliklerin yapılması önerilmektedir:

1.Özel üniversite açma yasağı kaldırılmalıdır:

Mevcut kanunlara göre Türkiye’de devletin dışında sadece vakıflar üniversite açabilmektedir. Oysa yukarıdaki sorunların en önemli nedeni hiç kuşkusuz yükseköğretimdeki kapasite yetersizliğidir. Yükseköğretimde kapasite artışı sağlamak, okullaşma oranını artırabilmek ve arz-talep dengesini karşılayabilmek için özel ve tüzel kişilerin de üniversite açabilmesinin önündeki tüm engeller kaldırılmalıdır.

2.Açık yükseköğretim sistemi genişletilmelidir:

Şu an, lisans düzeyinde açık yükseköğretim sadece Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi tarafından yürütülmektedir. Yükseköğretimde kapasite artışı sağlayabilmek ve açık yükseköğretim kurumlarını çeşitlendirerek rekabet ortamı oluşturmak için, diğer üniversitelere de bu konuda yetki verilmelidir. Özellikle, çevrimiçi (online) eğitim verebilecek lisans programları desteklenmelidir.

3.Ortaöğretim yeterlilik sınavı (OYS) konmalıdır:

İngiltere’deki General Certificate of Secondary Education (GCSE) sınavına benzer olarak, ortaöğretimin 3. sınıfındaki öğrenciler, lise müfredatının temel derslerinden (yaklaşık 11–12 ders) sorumlu oldukları bir sınava girmelidirler. Bu sınavda başarılı olan öğrenciler, bir sonraki yıl üniversite sınavına girmeye hak kazanmalıdır. Bu öğrenciler lise son sınıfta Üniversite Giriş Sınavı’nda (ÜGS) girecekleri alanla ilgili dersler almalıdırlar (örnek olarak ileri kimya, ileri fizik, Osmanlı tarihi, vb.). Eğer imkân olursa öğrenciler bu dersleri doğrudan üniversitelerden de alabilmelidir. Böylece çift ana-dalda lisans eğitimi almaları da kolaylaşır. Özellikle üstün yetenekli öğrencilere bu imkanın yanı sıra üniversite araştırmalarına dahil olmaları sağlanmalıdır. Başarısızlar -uygulama aşamasında doğabilecek bazı zorluklar asgari düzeye indirilerek- başarısız oldukları alandaki dersleri son sınıfta tekrar almalıdırlar. Bunun yanı sıra onlar da ÜGS sınavına girebilmelidirler (bkz. Şekil 1).

Bu sınav, ortaöğretimdeki bilgileri test edici ve onu tamamlayıcı nitelikte olmalıdır. Düzenlenecek olan sınav; ortaöğretimden mezun olmak için standart oluşturacak, aynı zamanda okulların ve öğretmenlerin performanslarını ölçecek, öğrencileri dershaneden ziyade okullarında aldıkları müfredata yoğunlaştıracak bir sınav olmalıdır. Sınavda başarılı olan okul yönetimleri ve öğretmenler ödüllendirilmeli, başarısız olanlar için gerekli

tedikleri bölümün gerekliliğine göre belli sayıdaki sınav türüne (3-5) cevap vermelidirler. Sınavda çoktan seçmeli soruların yanı sıra alternatif ölçme tekniklerine de olanaklar nispetinde yer verilmelidir. Öğrenciler, lise son sınıfta girecekleri sınav türüne göre dersler almalıdırlar. Aldıkları bu dersler üniversitede okumak istedikleri alana da uygunluk göstermelidir. Örneğin, mühendislik okumak isteyen öğrenci Matematik, Fizik, Kimya gibi dersleri OYS sınavından sonra alıp, ÜGS’de de bu derslerden sınava girmelidir. Şu an var olan sistemde iyi bir Matematik bölümüne girmek isteyen öğrencinin mutlaka Biyoloji sorularının tamamına yakınına doğru cevaplaması gerekmektedir. Oysa ikisi çok farklı alanlardır. Öğrenci Matematik ve Fizik’te olağanüstü şeyler yapabilirken Biyoloji’ye yeteneğinin olmaması gayet normaldir. Bölümler önceden hangi alanlardaki puanları kullanacaklarını ilan etmeli; adaylar da tercih edecekleri bölümlerin gerektirdiği alanlara hazırlanıp sınava girmelidirler.

5. ÜGS yıl içinde birden fazla yapılmalıdır:

Giriş sınavı yıl içerisinde birden fazla (3-4 kez) yapılmalıdır. Öğrenciler yapılacak sınavların isterlerse tümüne, isterlerse birine katılabilmelidirler. Aday birden fazla girdiği sınavlardan elde ettiği sonuçlardan istediğini kullanabilmelidir. Aynı zamanda bu durum öğrencilerdeki ve ailelerindeki aşırı sınav kaygısını düşüreceği için muhtemel psikolojik problemlerin de önüne geçecektir. Önerilen sistem halen KPDS, ALES, TUS, ÜDS gibi sınavlarda uygulanmaktadır.

6. Yerleştime merkezî olmamalıdır:

ÜGS’den sonra öğrenciler kendilerine uygun şehir, üniversite ve bölümlere müracaat etmelidirler. Üniversitelere merkezî sınava ek olarak, kendilerinin belirleyeceği yöntemlerle öğrencisini seçme ve yerleştirme imkânı verilmelidir. Öğrenciler, ortaöğretim yeterlilik sınavı (OYS) ile üniversite giriş sınavından (ÜGS) aldıkları puanları ve üniversitelerin diğer özel kriterlerini karşılayarak kabul almaya, üniversiteler de öğrencilerini belirlemeye çalışacaklardır. Bu şekilde öğrenci üniversiteyi, üniversite de öğrenciyi daha iyi tanıma fırsatı bulacaktır. Böyle bir düzenleme üniversite özerkliğine, ayrıca üniversiteler, bölümler ve öğretim üyeleri arasındaki rekabete de katkıda bulunmuş olacaktır. Aynı zamanda bu sistemle öğrenciler bilgi sahibi olmadıkları, görmedikleri bölümlerde okumayacak ve öğrencilik hayatları boyunca daha mutlu olabileceklerdir.

Diğer yandan öğrenciler; merkezî sınavdan aldıkları puanlarla başvurdukları üniversite tarafından farklı nitelikleri de sorgulanarak kabul almalıdır. Örneğin, merkezî sınavdan çok yüksek bir puan alamamış fakat farklı dergi ve gazetelerde makaleleri yayınlanmış, kitaplar yazmış birinin Edebiyat Bölümlerine kabulü daha kolay olmalıdır. Benzer şekilde araştırma programlarına katılmış, ulusal ya da uluslararası bilim-mühendislik yarışmalarında (bilim olimpiyatları, robot tasarım yarışmaları, proje yarışmaları vb.) derece elde etmiş veya o alanda yeteneği olan, fakat çoktan seçmeli sınav konusunda çok başarılı olmayan insanların önünü açabilir. Bu aynı zamanda toplum olarak yaratıcılığımızın önünü açarak; sanat, edebiyat, spor, mühendislik gibi alanlarda başarılarımızın artmasına neden olacaktır.

Bu konuda Türkiye’de bir birikim de vardır. Zira belli fakülte ve bölümler öğrencilerini yıllardır kendileri seçmektedir. Bu husus 2547 sayılı yasanın 45. maddesi B fırfkasında şöyle belirtilmiştir: “Belli sanat dallarında üstün kabiliyetli olduğu tespit edilen öğrenciler, ilgili dalda eğitim yapmak kaydıyla yine bu esaslar içerisinde belirlenecek özel yöntemlerle yükseköğretim kurumlarına alınabilirler”. Önerilen sistem bunun tüm bölümleri kapsayacak şekilde genişletilmesidir. Zaten önerilen sistem, lisansüstü eğitimde yıllardır uygulanmaktadır.

7. ÜGS puanının hesaplanmasında sadece öğrencilerin sınavda yaptıkları dikkate alınmalıdır:

Önerilen çoklu sınav sistemindeki ÜGS’de öğrencilerin lise ve alanlarından dolayı aldıkları katkı puanları kaldırılmalıdır. Öğrencilerin okudukları lise, lise türü, alanı gibi özelliklere puan ekleme ya da çıkarma yerine, üniversitelerin başvuru alanlarına göre oluşturmuş olduğu şartlar ön plana çıkarılmalıdır. Önerilen yeni sistemde, merkezi olarak sadece öğrenci seçimi vardır. Yerleştirme, belli kurallar dahilinde üniversitelere bırakılmaktadır. Örneğin, liselerin elektronik bölümünden mezun olanların, elektronikle ilgili bir bölüme başvurusuna öncelik tanınabilir.

8. Dershaneler değil özel okullar teşvik edilmelidir:

Yapılacak merkezi yeterlilik sınavına paralel olarak; üniversiteye hazırlık piyasasının büyümesini teşvik edecek politikalar yerine, özel okulları ve özel üniversiteleri teşvik eden politikalar geliştirilebilir. Örneğin, özel okullara yönelik teşvikler sağlanmalıdır. Ayrıca olası sistem değişikliği, dershane sektöründe bir daralma meydana getirebilir. Bu durumda, sektördeki işverenlerin özel okul kuruculuğuna geçişini teşvik eden politikalar geliştirmek gerekir.

9. Bölümler, fakülteler ve üniversiteler arasındaki geçişler kolaylaştırılmalıdır:

Öğrenci seçme ve yerleştirme sisteminden kaynaklanan olumsuzlukların asgariye indirilebilmesi için bölüm, fakülte, üniversiteler arasındaki öğrenci dolaşımı kolaylaştırılmalıdır. Burada, geçiş yapmanın tek koşulu olarak başarı sunulmamalıdır. Başarılı olan öğrenciden ziyade başarısız öğrencinin, yerini değiştirmesini sağlamak belki daha faydalı olabilir. Okuduğu bölümde başarılı olamayan öğrencinin başka bölümlere geçmesine fırsat verilmelidir. Bu konudaki suiistimali önlemek için de, bölüm değiştirenlerin harçlarının artırılması gibi tedbirlere başvurulabilir.

10. Alan seçimlerini girişten sonra yaptıran üniversitelerin sayısı artırılmalıdır:

Sabancı Üniversitesi örneğinde olduğu gibi; Mühendislik, Fen bilimleri gibi temel alanlara öğrencileri aldıktan sonra, ilk yıl ortak dersleri verip, sonrasında onları ilgilerine göre alanlara yönlendiren üniversiteler desteklenmelidir. Bu şekilde öğrenciler ilk yıllarında alanları daha iyi tanıyıp, daha doğru karar verebilirler.

11. Üstün ve sıra dışı yeteneklere özel fırsatlar sunulmalıdır:

Spor, Sanat, Edebiyat, Matematik, Bilgisayar gibi alanlarda üstün ve sıra dışı yeteneklere, OYS sınavını başarıyla geçtikleri takdirde, üniversitelere girişlerinde kolaylık sağlanmalıdır. Şu anki sistemde sporcular sadece Beden Eğitimi Bölümlerine, sanatla uğraşanlar da sadece sanatla ilgili bölümlere genel yetenek sınavı ile girebilmektedirler. Her alandaki üstün ve sıra dışı yeteneklerin, sadece spor ve sanatla ilgili bölümlerde değil istedikleri her bölümde okuyabilmelerinin yolu açılmalıdır. Örneğin başarılı bir sporcu isterse Maki-ne Mühendisliği Bölümünde okuyabilmelidir.

12. Açık yükseköğretim ve MYO'lara ÜGS'siz kayıt olunabilmelidir:

OYS sınavında başarılı olup lise diplomasını alan öğrenciler, isterlerse ÜGS sınavına girmeden doğrudan açık öğretim fakülteleri veya MYO'lara kayıt yaptırabilmelidirler. Yerleştirme esnasında adayın girmek istediği alanla ilgili bir meslek lisesinden mezun olup olmadığı, ortaöğretim sürecindeki notları ve OYS'den aldığı puanlara göre yerleştirmede öncelik tanınmalıdır.

13. Yükseköğretim finansman sistemi değişmelidir:

Yükseköğretim giriş sistemi için önerilen yeni modelin verimli olabilmesi için, giriş sistemiyle eş zamanlı olarak yükseköğretim finansman sistemi de değişmelidir. Zira üniversitelerin bütçesinin büyük bir kısmının devletin genel bütçesinden karşılanıyor olması, yükseköğretimde karşılaşılan problemlerin temel kaynağıdır. Devletin ayırabildiği dar bütçe imkânları ile yükseköğretimdeki kalite problemini aşmamız, okullaşma oranını yükseltmemiz çok zordur. Ayrıca Lima Bildirgesi'nde özerklik; "Yükseköğretim kurumlarının iç işleyişlerine, mali işlerine ve yönetimlerine ilişkin kararlar almada, eğitim, araştırma, dışa yönelik çatışmalar ile diğer ilgili faaliyetlerde kendi politikalarını oluşturmada devlet ve toplumun tüm diğer güçleri karşısındaki bağımsızlıkları anlamına gelir" şeklinde tanımlanmaktadır. Bu ifadelerden, şu anki finansman sisteminin üniversitelerin mali özerkliğe kavuşabilmesi için de değişmesi gerektiği anlaşılmaktadır (WUS, 1988).

1973'te çıkan 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 38. Maddesi'nde "Yükseköğretim paradır. Başarılı olan fakat maddi imkânları elverişli olmayan öğrencilerin kayıt ücreti, imtihan harcı gibi her türlü öğrenim giderleri burs, kredi yatılılık ve benzeri yollarla sağlanır" denilmiştir. Yürürlükte olan 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 46. Maddesi, 1973'te yürürlüğe giren kanun da düşünülerek değiştirilmelidir.

Üniversiteler hizmet bedelini mutlaka hizmet alanlardan almalıdır. Şu anda, yükseköğretim bütçesinin yaklaşık %5'i hizmet alanlardan karşılanmaktadır. Gelişmiş ülkelerde bu oran %30'un üzerindedir. Merkezi yerleştirme bu konuda yeni açılım yapılmasına ve üniversitelerin sınırlı bütçelerini geliştirmelerine imkân vermemektedir. Hizmet bedelini karşılamakta zorlananlara ise, ilgili kuruluşlarca kredi veya burs verilebilir. Krediyi temin eden kişi, alacağı hizmetin karşılığı olarak bu bedeli götürüp üniversiteye yatırabilir. Bu konuda Friedman'ın (1988) önerdiği eğitim kuponu sistemi Türkiye şartlarına uyarlanabilir. Bu uygulamayla, üniversiteler uluslararası alanda rekabet edebilecekleri

bütçeler oluşturmaya imkân bulacaklar, hem mali özerkliğe kavuşmuş, hem de fakülte ve bölüm açarken, öğretim elemanı çalıştırırken piyasa koşullarını dikkate alarak daha etkili ve verimli çalışmış olacaktırlar (Aktan, 2003; Aslan, 2003).

14. Öğrenci kontenjanları, fakülte ve bölüm açma gibi hususlar toplumun ihtiyaçlarına göre piyasa tarafından belirlenmelidir:

Şu anda hangi bölüme kaç öğrenci alınacağına YÖK, hangi üniversiteye hangi fakültenin açılacağına ise Bakanlar Kurulu karar vermektedir. Bu tip konularda, toplumun ve işverenlerin gereksinimleri yeterli derecede dikkate alınmadan uygulanmaya konduğu için beklenen verim alınmamaktadır. Bazen siyasetler sadece siyasi bir yatırım aracı olarak bir ilçeye ya da bir bölgeye MYO ya da bir fakülte açabilmekte, bürokratlar bölgenin şartlarını düşünmeden merkezden karar verebilmektedirler. Oysa bu tip kararların tümü piyasa şartları düşünülerek üniversiteler ve bölümler tarafından alınmalıdır.

D. Değişimin Muhtemel Sınırlılıkları

Önerilen değişiklikler yapılırken, aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir:

1. Sistem değişikliğinin eski ve yeni tüm adaylara aynı anda uygulanması önemli bir sınırlılık olacaktır. Zira eski sisteme göre kendini hazırlamış olanların, tekrar başa dönmeleri gerekebilir. Onun için kademeli geçişin yolları aranmalıdır.

2. Yerleştirmelerin üniversiteler tarafından yapılmasında da dikkat edilmesi gereken iki sınırlılık öne çıkabilir:

a. Üniversiteler, kuruluş felsefelerinin aksine iyice yerelleşebilir. Örneğin, İzmir'deki bir öğrencinin kabul edilip edilmeyeceğini bilmediği bir başvuru için Van'a gitmesi zor olabilir. Bu durumda Van'daki Yüzüncü Yıl Üniversitesi öğrencilerinin büyük çoğunluğu zorunlu olarak Van ve çevresinden oluşacaktır. Bu da üniversite felsefesinin temelinde aykırı bir durumdur. Sosyalleşmeye, kültür alışverişine, şehirleşmeye zarar verebilir. Bunun için gereken önlemler alınmalıdır (Örneğin online başvuruların özendirilmesi; kurulacak üniversite birliklerine başvurular; ya da nüfusa kayıtlı olduğu il dışında bir ildeki üniversiteyi tercih edenlerin devlet tarafından sübvansede edilmesi gibi).

b. Özellikle köklü geleneği olmayan ve yeni kurulan taşra üniversitelerinde yerleşme sürecinde kural ihlalleri, kayırmalar olabilir. Ayrıca kararların üniversite ve fakültelelere bırakılması üniversite yöneticilerini şaibe altında bırakabilir. Üniversitelerin öğrenci almalarında çok şeffaf ve dikkatli olmaları için gerekli önlemler alınmalıdır. Mevcut sistemin bu konuda toplum katında tartışılmaz güvenilirlikte olduğu unutulmamalıdır.

3. Ortaöğretim yeterlilik sınavının yanı sıra liselerde yapılan diğer değerlendirmeler de belli ölçüde kullanılmalıdır. Bu değerlendirmelerin yüksek oranda kullanılması da, liselerde yapılan değerlendirmelerin düşük olan güvenilirliğini (çok sayıda okul birincisinin ÖSS'de baraj puanını bile aşamaması güvenilirliği düşüren önemli bir göstergedir) iyice sarsacaktır.

E. Sonuç

Devletin mali gücü dikkate alınmadan konulan 1961 Anayasası'nın 120. maddesindeki "Üniversiteler, ancak devlet eliyle ve kanunla kurulur" hükmü Türk yükseköğretiminin özel sektör kanalıyla gelişmesine engel olmuştur (Mutlu, 2006). Yetersiz maddi olanaklar, hızlı nüfus artışı ve şehirleşme ile birlikte yükseköğretimdeki arz talep dengesi ciddi ölçüde bozulmuştur. Sınırlı kontenjanlara rağmen sayıları her yıl artan adayları üniversitelere seçmek ve yerleştirmek için, 1974 yılından itibaren farklı biçimlerde de olsa merkezi sınav yapılmaya başlanmıştır. Fakat şu anki giriş sistemi hem ortaöğretimi olumsuz etkilemekte, hem öğrencilerin istedikleri bölümlere girmelerine engel olmakta, hem de üniversitelere istedikleri öğrencileri seçme fırsatı vermemektedir (ERG, 2003).

Hızla değişen dünyada, meslektaşlarıyla rekabet edebilecek çalışanlar yetiştiren bir yükseköğretim giriş sistemine sahip olmak için gerekli tüm reform ve değişimler bir an önce yapılmalıdır. Var olan sistem öğrencilerimizi; hayata hazırlamak yerine, maalesef onları ve ailelerini büyük sınava hazırlamaktadır. Oysa sınavlar amaç değil araç olmalıdır. Eğitim bir süreç, sınav ise bu süreci değerlendiren bir sonuç olmalıdır.

Öte yandan üniversitelerin verimliliğini tartışırken sadece giriş sistemi üzerinde durmak yanlış olur. Zira öğretim elemanlarının nitelik ve nicelik olarak yetersizliği, rektörlük seçim sistemi, sıkı devletçi yapı, finansal problemler (masrafların hizmeti alandan karşılanmaması, yetersiz bütçeler, mali özerkliğin olmaması, ücretlerin verimlilik esasına göre dağıtılmaması vb.) gibi çözülmesi gereken önemli sorunların da olduğu unutulmamalıdır.

Kaynaklar

Aktan, C. C. (2003). *Özlenen Üniversite, Yaşanan Üniversite*. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Altıntaş, O. (2005). *Türk Eğitim Sistemi'nin geleceği*. Türkiye ve Almanya'da eğitim reformu seminer raporları. Ankara: Konrad-Adenauer-Stiftung Yayını.

Aslan, H. M. (2003). Eğitimin finansmanının ekonomi politiği ve yükseköğretimde adil ve etkin finansman politikaları. *Liberal Düşünce*, 7(28), 225-246.

Autor, D. H., Levy, F., & Murnane, R. J. (2003). The skill content of recent technological change: an empirical exploration. *The Quarterly Journal of Economics*, 118(4).

Bademci, V. (2001). *Türkiye'deki okullar ne işe yarar? Türkiye'nin anomi, yabancılaşma, ekonomik büyüme, demokratikleşme sorunlarına çözüm önerisi: Toplam kalite yönetimi temelli bir eğitimde yeniden yapılanma stratejisi* (2. Baskı). Ankara: Alp Yayınevi.

Berberoğlu, G., & Kalender, İ. (2005). Öğrenci başarısının yıllara, okul türlerine, bölgelere göre incelenmesi: ÖSS ve PISA analizi. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 4(7), 21-35.

Bodner, G. M., Karatas, F. O., & Rud, A. G. (2008). Building a structure for doing content-based education research at the tertiary level. *Journal of Turkish Science Education*, 5(2), 2-11.

Demir, A. (1996). Uluslararası belgelerde akademik özgürlük ve üniversite özerkliğine ilişkin ortak ölçütler (ss.53-72). 2. *Üniversite Kurultayı*. Ankara: Sarmal Yay.

EğitimSen (2004). Üniversite ve akademisyen yetiştirme (ss. 1-27). 4. *Demokratik eğitim kurultayı*. Ankara: Eğitim Sen.

Ehmke, W. (2005). *Almanya ve Türkiye’de eğitim sistemleri: Bir karşılaştırma*. Türkiye ve Almanya’da eğitim reformu seminer raporları. Ankara: Konrad-Adenauer-Stiftung Yayını.

Elliot, M. (1999). The big test: across the world, education reform is now seen as indispensable to economic success. Fine; but remember the children. (Schools are becoming an extension of a country’s economic policy). *Newsweek*, the magazine issue dated Sep 6, 1999.

ERG. (2003). *Eğitim reformu girişimi (ERG) danışma toplantısı sonuç raporu*. 10-11 Mayıs, Sabancı Üniversitesi Kampüsü İstanbul.

Friedman, M. (1988). *Kapitalizm ve özgürlük*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Göktaş, Y., & Kalkan, B. (2008). Eğitim dünyasının bilgesi Latif Mutlu ile eğitim üzerine ufuk turu. *Liberal Düşünce Dergisi*, 13(49), 67-85.

Göktaş, Y. (2002). Bilişim sektöründe eleman açığı: Mevcut durum ve çözüm önerileri. VIII. „Türkiye’de İnternet“ Konferansı, 19–21 Aralık 2002, İstanbul.

Karakaş, E. (2007). *Yine ilk 500 üniversite meselesi*. Star, 25 Haziran 2007

Kozlu, C. (1996): *Türkiye mucizesi için vizyon arayışları ve Asya modelleri*. Ankara:Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Murphy, J. (1993). *Restructuring schools*. Cassell, London.

Mutlu, L. (1997). *Eğitim düşünceleri: Dünyada ve Türkiye’de yükseköğretim*. İstanbul: Ana Yayıncılık.

Mutlu, L. (2006). *Yüksek öğretime giriş ve üniversite yönetimi*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Forumu.

Mutlu, L. (2007). *Nereden geldik nereye gidiyoruz? Türkiye’nin uygarlık yolu üniversitelerden geçiyor*. İstanbul: Boyut Yayın Grubu.

OECD. (2003). *The PISA 2003 assessment framework: Mathematics, reading, science and problem solving knowledge and skills*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.

OECD. (2004). *Learning for tomorrow’s World: first results from PISA 2003*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.

OECD. (2006). *Assessing scientific, reading and mathematical literacy: A framework for PISA 2006*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.

OECD. (2007a). *PISA 2006: science competencies for tomorrow’s world, vol. 1: analysis*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.

OECD. (2007b). *PISA 2006: science competencies for tomorrow's world, vol. 2: data*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.

Selçuk, Z. (2005). *Türk eğitim ve öğretim sistemi reformu, pilot bölgelerden ilk izlenimler*. Türkiye ve Almanya'da eğitim reformu seminer raporları. Ankara: Konrad-Adenauer-Stiftung Yayını.

TED. (2005). *Hayat=180 dk. mı? Türkiye'de üniversiteye giriş sistemi araştırması ve çözüm önerileri*. Ankara: Türk Eğitim Derneği.

TED. (2008). *Öğrenci seçme ve yerleştirme sistemi sorunlar ve çözüm önerileri*. Ankara: Türk Eğitim Derneği.

TÜBİTAK (2005). *Vizyon 2023, eğitim ve insan kaynakları sonuç raporu ve strateji belgesi*. Ankara: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu.

Turgut, F. (1995). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme metotları*, Ankara: Yargıcı Matbaası.

Üniversitede Sporcu Bu Sistemle Yetişmez. (2008, Ağustos 28). Star Gazetesi, s.4.

Vorkink, A. (2005). *Türkiye'de eğitim reformu: Türk Eğitim Sistemini Avrupa'ya entegrasyon ve istihdam için daha iyi hazırlamak*. Hacettepe Üniversitesinde yapılan sunuş (22 Aralık 2005), Dünya Bankası temsilciliği, Ankara.

WUS. (1988). *Academic freedom: A human rights report 1,2*, Zed London, Books.

Yıldırım, S., & Kara, A. G. (2005). *Ötelenemez bir sorun: Yükseköğretim sınav sistemi*. Cumhuriyet Gazetesi Strateji Eki, 27.06.2005

YÖK. (2007). *Türkiye'nin yükseköğretim stratejisi*. Ankara: Yükseköğretim Kurumu.